

Fra Potosi til Kinakysten.

Af Sophie Petersen.

En Vinterdag i Juli Maaned, hvor Garua'en, Taagen fra Stillehavet, hænger lavt ned over *Lima*, kan denne By nok gøre et trist Indtryk. Men gaar man en Tur ad *Jiron Union*, den store moderne Forretningsgade, skal de mange Butikker med straalende Sølvvarer af den mest varierende Art snart fængsle én stærkt. Ogsaa i den gamle Bydel med dens fine spanske Arkitektur fra Kolonisations-tiden er Sølvbutikkerne — sammen med Kirkerne — det dominerende Indslag. Begge Steder finder man de skønneste Ting baade af Smykker og Brugsgenstande og opdager ved nærmere Betragtning, at nogle har Solen eller Maanen, andre Korset og atter andre Planter og Fugle som Stempel. Man finder nemlig her baade gamle Sølvsaager hidrørende saavel fra Incaernes som fra Spaniernes Tid og moderne Ting saasom Spisebestik, Cocktailrystere og Pudderdaaser! Amerikanske Turister strømmer ogsaa om Sommeren daglig til Peru med „El Interamericano“, Panairs store 6-motorers Maskine, og deres Interesse for det peruanske Sølv har i de senere Aar tilført Landet et meget betydeligt Beløb i haard Valuta.

Peru udgjorde i gamle Dage sammen med det nuværende Ecuador, Bolivia og Dele af Argentina og Chile det store Incarige med Hovedstaden Cuzco. Det erobredes i 1532 af Pizarro, og Lima, der blev Vicekongernes Stad, „Ciudad de los Reyes“, grundlagdes 1535 i det tørre, i Nutiden kunstvandede Land, omkring Rimacfloden. Byen fik allerede i 1555 et Universitet, det ældste i den nye Verden.

Lima ligger kun 11 km fra Stillehavskysten, Pizarro var nemlig klar over, at skulle han have en fast Stilling, maatte det være ved Havet, hvor Hjælp kunde naa ham. Spanierne fik hurtigt fat paa de mange Rigdomme, som fandtes i Incaernes Templer og Paladser, og Folk af alle mulige Slags strømmede til Landet fra den gamle

Verden. Incariget plyndredes, og Vandingskanalerne ødelagdes, men samtidig søgte man længere ind i Landet og fandt derved frem til de rige Metalforekomster paa den nuværende bolivianske Højslette.

Allerede Incaherskerne kendte disse Rigdomme og var begyndt med Minedrift inde paa Højsletten i den nuværende *Porco*-Provins. Intet maatte føres ud af Landet, og ufattelige Mængder af Sølv, Guld og Ædelstene hobede sig op i Solgudens Tempel og i Incafyrstens Slotte og Haver. Indfødte Kunstnere bearbejdede Metallerne og smykkede dem med fine Ornamenter, og ved de religiøse Fester

Fig. 1.

saa den jævne Mand al denne Pragt, men tog det som en Selvfølge, at det var Fyrstens. Ingen vovede selv at grave i Jorden og bryde Metallerne.

Den næstsidste Incafyrste *Huayna Capac* foretog et Krigstogt til Provinsen *Las Charcas* i Rigets sydøstlige Del, hvor vilde Stammer havde angrebet Beboerne. Paa Tilbagevejen slog han Lejr ved Søen *Tarapaya* ikke langt fra det nuværende Potosi, hvor der er varme Kilder. Han fik her Øje paa *Cerro de Potosis* høje Kegel, besteg den og opdagede, at der fandtes Sølv. Saa snart han var kommet hjem til *Porco*, sendte han Indianere med Kendskab til Minedrift afsted til „Sølvbjærget“, hvor de straks tog fat paa Brydning. Men Sagnet fortæller, at der pludselig lød et vældigt Brag, og en Røst hørtes: „Lad Sølvet blive i Bjærget, det er bestemt for andre Herskere.“ Arbejderne kastede forfærdet Hammer og Mejsel, alle skyndte sig

tilbage til Porco, og i Resten af Incaernes Tid vovede ingen at bryde noget her, og Hyrderne græssede i Fred deres Faar paa Skraaningerne.

I 1543 naaede Conquistadorerne frem til Porcos Sølvgruber; der blev hurtigt sat Brydning og Udsmeltning i Gang, og Sølvet førtes paa Lamaryg ud til Stillehavskysten. Men saa hændte der i 1545 det, at en ung Inca ved Navn *Hualpa*, som græssede sine Lamaer i Lavningen omkring det nuværende Potosi, ikke saa langt fra Porco, søgte Læ for Nattekulden i en Bjærghule. Han tændte Baal og saa næste Morgen, at Flammen havde udsmettet Sølv paa Hulens Tag. Da han senere paa Dagen forfulgte en flygtende Lama op ad Bjærgsiden, kom han til at rive en Busk løs og opdagede, at der sad Sølvkorn paa Rødderne. I Begyndelsen holdt han Opdagelsen hemmelig og sneg sig om Natten op paa Bjærget for at hente Sølv-malm, der var let at faa fat paa. Han solgte den i Porco, begyndte at optræde som Velhaver, og det endte med, at en Kammerat meldte ham til Spanierne. Disse anklagede ham for ikke at have anmeldt Fundet, og samtidig var Indianerne vrede over, at han havde trodset Gudernes Forbud. Tilsidst forsvandt han sporløst paa Bjærget — Gudernes Straf havde naaet ham.

Nu tog Spanierne fat, og i September 1545 blev Byen Potosi grundlagt paa en Stenslette ved Foden af Sølvbjærget. Dette er en kegleformet, 478 m høj, Top, der hæver sig 714 m over Byen og bestaar af en rødlig Kvarts-Feldspath-Porfyr, hvori Sølvet findes dels som rent Sølv, dels (og det er det meste) i Forbindelse med Bly og Svovl.

Porcogruberne blev snart opgivet, og Folk strømmede til Potosi, der fik sit eget Vaaben og Titlen „*Villa imperiale de Potosi*“. En ordentlig Byplan blev der dog først Tale om, da Vicekongen Francisco de Toledo styrede Byen i 1569—81. Han regulerede Gaderne, lagde Grundstenen til Mønten og Kathedralen og indrettede udenfor Byen store Damme for heri at opsamle alt det Vand, der strømmede ned fra Bjærgene. Man havde jo Brug for meget Vand i Møllerne, hvor den sølvholdige Malm skulde males. En Forekomst af mægtige Stensaltlag i Skifer afgav Salt til Brug ved „Patioprocessen“. Ved denne blev Malmen efter at være malet mellem Møllehjul udbredt paa en flisebelagt Plads (en Patio) og dækket med et Lag af Stensalt og forvitret Kobberkis. Ud over det spredtes Kviksølv i Draabeform, og hele Massen gennemældtes, ved at man i mange Dage drev Muldyr rundt paa Patioen. Ved denne særlige Blandingsmetode spillede ogsaa Jærnet i Muldyrenes Hovsko en vis Rolle. Resultatet

var, at der tilsidst dannedes slamformet Sølvamalgam, som kunde fraslemmes og opsamles, og Kviksølvet derefter forflygtiges. Metoden var dog ret ufuldkommen, og omtrent Halvdelen af Sølvet gik tabt i Affaldet. Der ødsledes voldsomt med Kviksølvet, men heldigvis opdagede man nogle Kviksølvminer, som Incaerne havde benyttet, og hvortil Kendskabet var forsvundet med disse. Lige til 1752 kunde man fortsætte med at hente Kviksølvet herfra, men saa maatte man til at indføre det fra de berømte Gruber ved Almaden i Spanien, som allerede omtales af Plinius. Men heller ikke Spanien kunde i det lange Løb tilfredsstille de stærke Krav fra baade Peru og Mexico om Levering af Kviksølv, og der maatte saa laves en Kviksølvoverenskomst med Østrig. Dette førte til, at Idrias Kviksølv i Støbejernsbokse prydet med den østrigske Ørn fandt frem til Potosi.

Indianerne blev haardt behandlet i Minerne, de var underkastet „Mitaen“, en Form for Slaveri, hvor man bl. a. tvang dem til for deres Løn at købe alle Slags for dem unyttige europæiske Varer, f. Eks. Silketøj, Spejle og Brilller! „Mitaen“ udviklede sig efterhaanden til et virkeligt Slaveri, idet Spanierne ved Lov bestemte, at en vis Del af de indfødte mellem 18—50 Aar var forpligtet til at arbejde i Minerne. De blev ved Lodtrækning udtaget i Landsbyerne til „Mitayo“ og tog Afsked for Livet med deres Familier. Man vidste godt nok, at i Minerne døde hver 5. Mand, og de overlevende var bundet til Slaveri Resten af Livet. Spanierne benyttede sig af Indianernes Trang til Spiritus, gav dem Forskud paa Lønnen og snød dem ved Afregningen. Man havde 1575 fastslaaet, at der skulde udtages 12.900 til at være Mincarbejdere, heraf 17 % af Befolkningen fra de nærmeste Provinser og 16 % fra de fjernere, men som oftest udtog man langt flere. De førtes ud til „Sølvbjærget“, stilledes op i lange Rækker og anvistes de enkelte „Mineros“ (Grubeejere) til Benyttelse.

Grubearbejdet var kolossalt strengt. I Kulde og Mørke og i en ofte med Svovldampe fyldt Luft maatte de slide for en meget beskednen Dagløn. Mad fik de ikke meget af, og deres eneste Opmuntring bestod i en stadig Tyggen Cocablade. Det bør dog fremhæves, at hverken Vicekongerne i Lima eller Regeringen i Spanien billigede denne haarde Behandlingsmaade, men de lange og besværlige Afstande vanskeliggjorde en Indgriben, og Indianerne var ogsaa som oftest bange for at fremføre Klager. Man anslaaer Antallet af Indianere, som i Løbet af tre Aarhundreder er døde i Spaniernes Bjærgværker, til 9 Millioner, og det er sikkert ikke overdrevet, naar Do-

minicaneren *Calancha* skriver, at hver Peso præget i Mønten i Potosi har kostet 10 indianske Minearbejdere Livet.

Den spanske Kirke tog sig dog altid varmt af Indianernes Sag; de, der udøvede Grusomhederne, var for største Delen daarlige Elementer blandt de udvandrede Spanier. Man kan ikke andet end undre sig over, at Indianerne her i disse Dele af Højlanderne overlevede alt dette og den Dag i Dag udgør et levedygtigt Folkeelement, mens de jo næsten er udryddet i Angelsachsernes Amerika.

Potosi udviklede sig efterhaanden til en Storby. Den havde 24 nord-sydgaaende brede Hovedgader, som krydsedes under rette Vinkler af mange smalle Hovedgader. Der var tre store Plazaer og 11 Broer over Riberafloden, langs hvilken der laa mange Bygninger, som havde med Minedriften at gøre og fik Byen til at ligne en moderne Industriby. Pragtfulde Kirker og Klostre prydet med fine Skulpturer var der naturligvis ogsaa, og den Dag i Dag har Byen med sine kun 40.000 Indbyggere 27 Kirker, hvoraf adskillige dog nu anvendes til andre Formaal, en er indrettet til Biograf, en anden til Theater. Man anslaaer Datidens Indbyggerantal til ca. 200.000.

Byen har stadig bevaret sit gamle Præg, og Husene, der er prydet med svære Smedejærnsbalkoner, gør Indtryk af at være bygget i en urolig Tid. Dørene er meget solide og ofte forsynet med Jærnnagler dænnende Navne som Jesus, Maria og Josef. Byen blev tidligt forsynes med godt Drikkevand, idet man byggede en Vandledning fra Floden, som gennem 290 Rør førte Vand ind i Husene.

Potosi maa have frembudt et festligt Skue i „Sølvfeberen“s Dage, da Folk af alle Slags: spanske Riddere, Gejstlige, Bjærgmænd og Købmænd strømmede dertil. Oppe fra „Sølvbjærget“ steg lange Rækker af Lamaer ned mod Byen, i Spidsen gik „Madrinaen“, Førerdyret, pyntet med et Halsbaand lavet af Sneglehuse og med Sløjfer og Fjer i de gennemborede Øren. Efter den fulgte andre Lamaer, over hvis Saddeler der til begge Sider hang Lædersække fyldt med Sølv malm. Optoget skred ned til Knuseværket, hvor Malmen pulveriseredes, før den bragtes til Patioen. Det udvundne gedigne Sølv førtes derfra til Mønten (Casa Moneda), hvor det, efter at Renheden var prøvet, udsmeltes i Barrer og vejedes. 20 % af det rene Metal holdtes tilbage som Skat til Kongen.

Det gamle Møntværk,¹⁾ der i Nutiden er Musæum, rummer endnu

¹⁾ I det spanske Kolonirige i Central- og Sydamerika var der Møntværker i *Ciudad de Mexico*, i *Antigua* og efter denne Bys Ødelæggelse ved Jordskælv i *Ciudad de Guatemala*, endvidere i Santa Fe (det nuværende Bogota), *Lima*, *Cuzco*, samt *Santiago de Chile*.

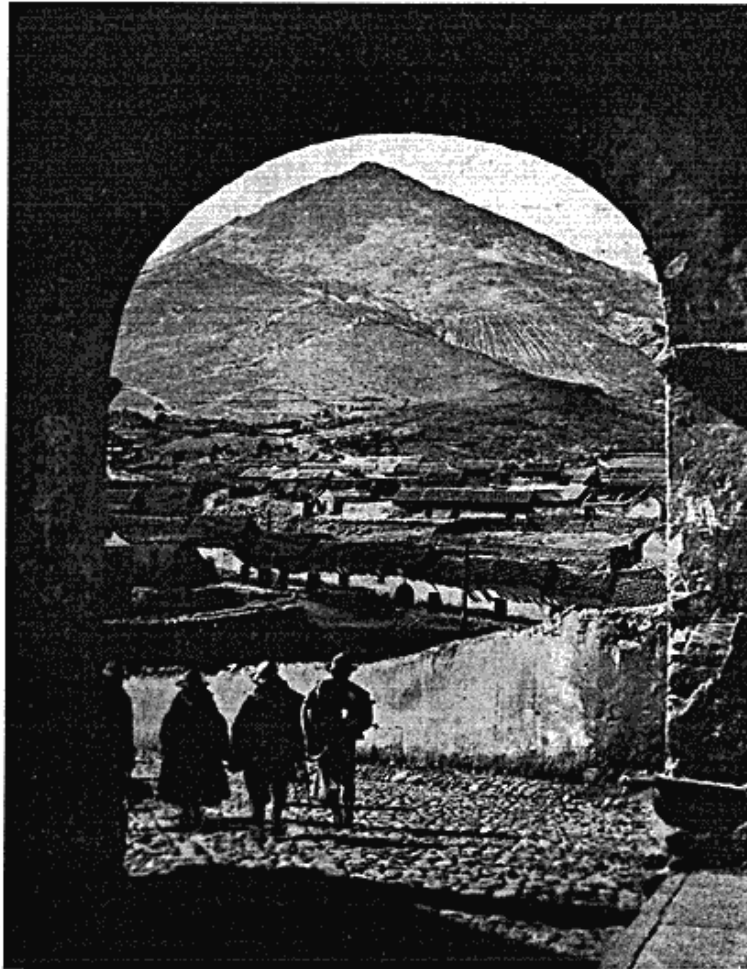

Fig. 2. Sølvbjerget. Cero de Potosi. 4878 m. o. H.

Dette er let at bestige, idet man kan ride næsten helt op til Toppen. Kun paa det allerøverste Stykke, mellem den højest liggende Stolle og Toppen, er det nødvendigt at gaa. Bestigningen tager paa Mulddyrryg ca. 4 Timer, men man skal hele Tiden passe godt paa de mange gamle Grubehuller og Stollegange, der findes paa Bjærgets Sider. Deres Antal anslaas til omkring 5000.

de oprindelige Stempelmaskiner og er en Seværdighed af Rang. Man ser paa Musæet, at Spanierne i hine Tider lavede mange Husholdningsgenstande (Kopper, Krukker, Fade) af Sølv, hvortil man andre Steder vilde bruge Porcelæn. Men dette har sin naturlige Forklaring: Porcelænet var for dyrt, det skulde hentes fra Kina over Spanien, Sølvet havde man derimod i Landet.

De indianske Sølvsmede kom efterhaanden under de spanske Haandværkeres Paavirkning, og man kan paa de gamle Sølvting se, hvorledes den tunge, pompøse, spanske Barok langsomt afløste den primitive Kunst. I Overgangstiden mødtes de indfødte Haand-

værkeres gamle Incamotiver med den katholske Kirkes Symboler og Insignier, hvorved der skabtes mange „curiøse“ Kunstværker.

I Begyndelsen stod Potosi under Lima og fra 1778 under Buenos Aires, men i Virkeligheden havde Byen i høj Grad Selvstyre, idet et Raad bestaaende af de højeste Embedsmænd (Pladskommandanten, Politimesteren, Justerdirektøren) havde Magten. Disse Stillinger blev ført besat ved Valg eller nedarvedes i de gamle Familier, senere blev de givet til de højest bydende, og tilsidst fastsatte den spanske Krone Prisen.

Mange mærkelige Menneskeskæbner har selvfølgelig udformet sig i Potosi, og fra Byens Krønike skal der berettes om en af disse, da det giver et godt Billede af Forholdene i Datiden.

I 1562 gav Minerne stort Udbytte, og særligt var dette Tilfældet med nogle nyaabnede Skakter, som ejedes af den meget vidtberejste Kaptajn *Zapata*. Han gik i Kompagniskab med sin gode Ven *Pelaez*, og de arbejdede sammen i 10 Aar, indtil *Pelaez* erklærede, at nu havde han tjent 2 Mill. Pesos, og nu vilde han hjem til Spanien. Han drog ned til Kysten og sejlede afsted med et Skib bestemt for Sevilla. Dette blev imidlertid ud for Nordafrika kapret af Barbareskerne, og de ombordværende førtes til Slavemarkedet i Algier. Her købtes *Pelaez* af den tyrkiske Emirs Broder *Mustafa* og maatte i lange Tider arbejde som Havekarl i hans Palads. Men en Dag kom Emiren selv paa Besøg, gik ned i Haven og traf Havekarlen, som øjeblikkelig opdagede, at Emiren var hans gamle Ven og Medarbejder *Zapata* fra Potosi. Det viste sig saa, at denne i sine unge Dage for at komme ud og opleve Eventyr havde forklædt sig og i Algier sneget sig ombord i et Skib bestemt for Sydamerika. Ankommet hertil lod han sig hverve som Soldat og forfremmedes hurtigt til Kaptajn, men traadte saa ud af Hæren og rejste til Potosi, hvor han snart blev en rig Mand. Han havde til Fuldkommenhed forstaaet at skjule sin muhammedanske Tro og havde sluttet sig til den katholske Kirke. Efter at hans Kompagnon *Pelaez* var rejst tilbage, havde han ogsaa selv opgivet at have med Minedriften at gøre og havde forladt Potosi og var vendt tilbage til Europa. I Istanbul søgte han Audiens hos Sultanen og vandt ham i den Grad, at han udnævntes til Hersker over Barbareskstaterne. Og nu var han altsaa i Stand til at befri sin gamle Ven, hvem han bad melde Folk i Potosi, at han priste Gud og i dyb Taknemmelighed mindedes Byen og dens Beboere.

I Slutningen af 1700-Tallet begyndte Tilbagegangen. Der var flere Aarsager hertil: Man havde drevet Rovdrift paa Minerne, og hvis man stødte paa Vanskeligheder, som krævede Taalmodighed,

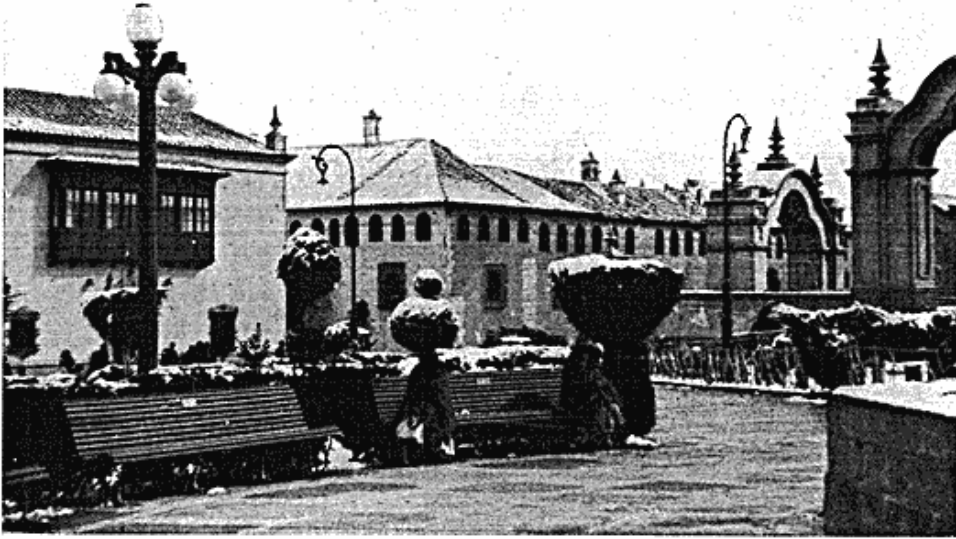

Fig. 3. Fra Plazaen i Potosi.
Bygningerne i Baggrunden hører til Mønten. Billedet er taget en Vintermorgen
i Juli, og der ligger Sne paa de stedsegrønne Buske.

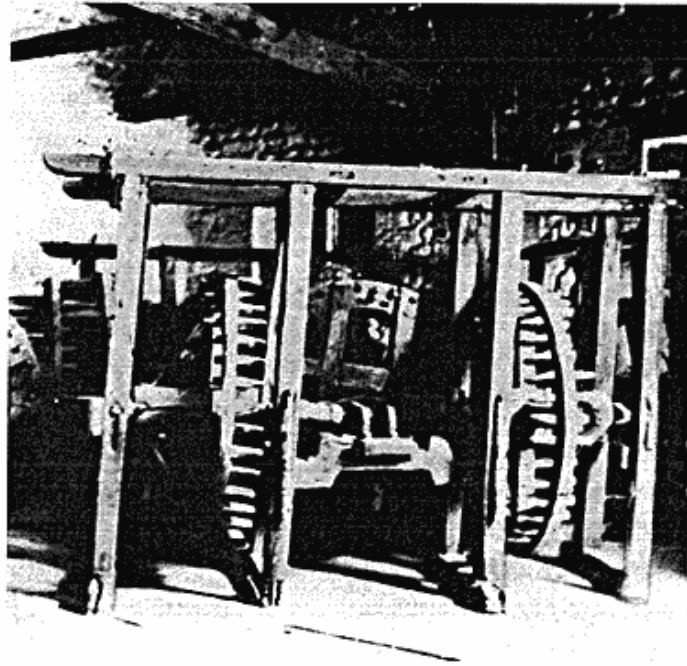

Fig. 4. De gamle Stempelmaskiner i Møntværket i Potosi.

gav man enten op eller bar sig mindre klogt ad. Hvis det var Vandet, som det var galt med, anlagde man saaledes blot dyre Brønde eller gravede nye Stoller andet Sted. Hertil kom yderligere, at Indianerne i 1780 gjorde Oprør, og endelig begyndte i 1809 den langvarige Frihedskrig, som varede til 1828 og helt ødelagde Byens Økonomi.

Det blev ogsaa efterhaanden vanskeligt at skaffe tilstrækkeligt med Kviksølv. Man tilkaldte i 1790 en Kommission af Ingeniører med Svenkeren Baron Nordenskiöld som Leder, den kunde dog ikke finde paa nye Muligheder, og i de følgende Aar blev det værre og værre: Tørke paa Altiplano efterfulgtes af Pest og Hungersnød, og Landskaberne lagdes øde. Der udstedtes Papirpenge, og da Landet endelig var blevet frit, vedblev alligevel de daarlige Tider for Mine-driften. 1856 stiftedes et nyt Selskab, men ogsaa dette gav op, og det gik paa samme Maade med et engelsk Selskab, som prøvede Lykken i 1872. Nu var Indianerne befriet for Mitaen og ligestillet med andre Folk i Landet, men Følgen var, at de kun i korte Perioder vilde arbejde i Minerne. Den gamle Rædsel for Minearbejdet sad dem stadig i Blodet, og det blev mest Udskudet, Folk som var forfaldne til Drik og Spil, der paatog sig Arbejdet. I Nutiden er Sølvbrydningen i Potosi uden større Betydning. Der sker dog stadig lidt Brydning, og i de allersidste Aar har et amerikansk Selskab taget fat og anlagt nogle nye, højmoderne „plants“ ved Foden af Cerro de Potosi.

De vældige Mængder Sølv, som fra den ny Verden med de store Sølvflaader førtes til Spanien, kom til at spille en stor Rolle i den europæiske Handel. Sølvet førtes til Europa dels i Sølvbarrer, dels som Sølv møntet i Pjastre. Navnet afledtes af piastra = Plade; en anden Afledning er pilastra sigtende til Præget med Herkulesøjlerne. Den spanske Pjaster blev et Betalingsmiddel, som alle Nationer med Kolonialhandel var interesseret i, man mener, at der fra 1549 til vore Dage er eksporteret ca. \$ 2.000.000.000 Sølv og Guld fra den nye Verden.

Ogsaa for Danmark fik dette Forhold Betydning. Til vor Kinahandel og til Handelen paa Indien skulde bruges Sølv, og det var en vanskelig Opgave at skaffe dette, selv om baade Øresundstolden og Studehandelen vel har indbragt noget. I de Tider havde Danmark kun faa Varer, som egnede sig til Eksport til Lande under varmere Himmelstrøg. Vore Landbrugsvarer var endnu af ret ringe Kvalitet og kunde ikke taale den lange Sørejse, der maatte derfor købes Sølv til Brug for Handelen. En Del købtes i Amsterdam, hvor det

Fig. 5. Potosi Pjaster med Indskrift paa den ene Side: Carolus II D. G. Hispaniarum Rex, Jerusalem's Kors med Castiliens og Leons Vaaben (Castel og Løve) 1665—1700. 8 d.v.s. 8 Realer. 80 d.v.s. 1680.

Paa den anden Side: Potosi Ano 1680 El Peru. Hercules Støtter med Valgsproget Plus ultra. 8 d.v.s. 8 Realer Møntmærker.

Fig. 6. Dansk Pjaster fra 1624 slaet til Brug for Det dansk-ostindiske Compagni.

Fig. 7. Dansk Pjaster slaet 1771 i København til Brug for Handelen paa Kinakysten.

blev udbudt til offentlig Auktion, gennem de københavnske Handelshuse, og mange Jøder i København, der var Veksellerer, har ogsaa leveret store Mængder, maaske ofte af omsmeltede danske Sølvmonter.

I vor Kolonihandel udsendtes hvert Aar Skibe til Indien og Kina medførende de Varer, som man kunde tænke sig at faa solgt paa de fjerne Markeder. Det var Tekstiler, Jærnvarer (Kanoner, Ankre, Søm, Kedler o. a.), Skibsartikler (Fyrrebrædder, Tjære, Krudt, Sejldug o. a.) samt Flensborg Brændevin. Men den vigtigste Eksport var dog Sølv. I Tidsrummet 1732—1745 udsendtes 17 Skibe til Kina og 20 til Indien med Sølv og Varer til en samlet Værdi af 3.973.475 Rd., deraf var der 3.714.536 Rd. i Sølv, d.v.s. at over 90 % af vor Eksport var Sølv.

I Tidsrummet 1746—71 udsendtes 49 Skibe til Kina og 28 til Indien. Deres Værdi anslog 15.693.597 Rd., hvoraf de 13.774.637 Rd. var Sølv, men de hjembragte Ladninger indbragte ved Auktionerne 30.539.807 Rd., hvoraf Varer for 6.083.126 Rd. forbrugtes indenlandsk. Sølv var dels danske Specier, dels Pjastre med spansk Stempel. Men de danske Monter var det ikke altid let at faa afsat; de var ikke tilstrækkelig kendte og ansete i de fjerne Lande. Man maatte saa for Rigsdalere enten *købe* hollandske og spanske Pjastre eller af omsmeltede Rigsdalere selv *slaa* Pjastre, som Skibene kunde tage med til Ostindien og Kina, og som lignede de spanske. Sølv leveret i Form af spanske Pjastre var et førsteklases Betalingsmiddel, men Pjastre præget i Danmark var det straks vanskeligere med, da man i Udlandet hævdede, at de var undervægtige. Men de vandt dog efterhaanden en vis Anseelse.

Baade paa Mønten i Kongsberg og i København er der slaaet „spanske“ Pjastre. Dette er saaledes sket i 1624, 1771 og 1778; den i 1624 er vor ældste Kolonimønt. Kineserne var dog ikke helt tilfredse med disse spansk-danske Pjastre, og da Aktionærene bebrejdede Direktionen for Asiatisk Compagni, det der her var sket, svarede denne, at det var umuligt at faa tilstrækkeligt mange af de spanske Pjastre, og at det var en Ære og Fordel for Danmark, at vore Pjastre cirkulerede i Kina.

Kompagniet søgte ogsaa paa Tidspunkter under Kolonikrigene, hvor det var vanskeligt at faa Udførselstilladelse for saa store Sølv-mængder, at Theindkøbene kunde betales, at skaffe sig Sølv fra Indien. Men disse Sølvmonter kendte Kineserne slet ikke, og de blev modtaget med Uvilje og gav Tab i Forhold til Sølvværdien. Forøvrigt anvendtes paa Udrejsen til Kina lidt af Sølv til Ind-

køb i Trankebar og Bengalen samt paa Molukkerne af Varer, som kunde sælges med Fordel og derved spare paa det kostbare Sølv. Det drejede sig f. Eks. om Bomuld, Peber, Kryddernelliker, Opium og Tin. Ogsaa engelsk Klumpbly brugtes som Betalingsmiddel sammen med Sølv.

Naar Skibene endelig naaede ud til Canton, blev Sølvkisterne under Udfoldelse af alle mulige Forsigtighedsregler bragt fra Skibet med Baad ind til Factoriet, og Handelen kunde komme i Gang. Der skulde ikke betales Told, Sølv var toldfrit i Kina.

Sverige var i Kinahandelen heldigere stillet end vi, da de havde et meget værdifuldt Betalingsmiddel i deres Kobber- og Jærnmalm. De svenske Kinafarere, der udsendtes fra Ostindiska Compagniet i Göteborg, maatte heller ikke medføre svensk Mønt, og de gik paa Udrejsen ind til Cadiz. Her mødtes de af Pramme med spanske Købmænd om Bord. Man saa paa Varerne, en Handel kom i Stand, og Jærnstænger af svensk Malm fra Bergslagets Gruber firedes ned i Prammene sammen med Kobber og Vaaben, Prammene sejlede saa ind til Havnen ledsaget af en Chalup, hvori den svenske Kaptajn sad med en stor Egetræskiste bestemt til at rumme de Potosi-Pjastre, som betales for Jærnet.

Den franske Filosof Turgot har sagt „Kolonier er som Frugter, de bliver hængende paa Træerne til de er modne“, og saaledes gik det jo ogsaa med det store spanske Kolonirige. Men der er vist faa Steder inden for dettes tidligere Omraader, hvor man i vore Dage faar den spanske Kolonikultur og hele Baggrunden for den saa tæt ind paa Livet som i Potosi. Byen er ganske vist nu i nogen Grad i Forfald, men „Sølvbjærget“ med dets utallige gamle Gruber, Mønten og de skønne Kirker og Borgerhuse gør, at Fortiden lever op omkring en. Man kan forestille sig de store Dage, da „Sølvflaaderne“ laa ude ved Stillehavets Kyst og skulde fyldes med den

Fig. 8. En boliviansk Sølvdaler fra 1871. Paa Møntens ene Side er afbildet Landets Symboler: Sølvbjærget, Lamaen og Kondoren.

Sølvmaim og de Pjastre, som paa Lamaryg slæbtes fra Casa Moneda over Andesbjergene ned til Havet. Det var disse eftertragtede Pjastre, som ogsaa vort Land var stærkt interesseret i at erhverve sig gennem Køb eller ved Efterligning og for dem faa Del i Kinas Herligheder.

LITTERATUR

- Alan M. Bateman*: Economic mineral deposit. II Udg. 1950.
- Leopold Contzen*, Gymnasialdirektor in Essen: *Potosi*. Bilder und Geschichte aus der Vergangenheit einer südamerikanischen Minenstad (1893). Optaget i „Sammlung gemeinverständlicher wissenschaftlichen Vorträge“, herausgegeben von Rud. Virchow und Wilh. Wattenbach. Hamburg 1894.
- Henry Hoek*: Aus Bolivias Bergen. Leipzig 1927.
- Lindgren*: The ores of Potosi. Bolivia. *Econ. Geology* 23. 1928. S. 233—262.
- Potosi*: Lettre de M. L'Abbé Faure a M. L'Abbé Colly a Lyon. Bulletin de la Société de Géographie de Lyon Tome Troisième No 18. 1893.
- Wayte Raymond*: Spanish American gold coins. New York. 1936.
- Aa. Rasch og P. P. Sveistrup*: Asiatisk Kompagni i den florissante Periode 1772—1792. København 1948.
- J. Wilcke*: Daler, Mark og Kroner 1481—1914. København 1931.
-

Sølv malm og de Pjastre, som paa Lamaryg slæbtes fra Casa Moneda over Andesbjergene ned til Havet. Det var disse eftertragtede Pjastre, som ogsaa vort Land var stærkt interesseret i at erhverve sig gennem Køb eller ved Efterligning og for dem faa Del i Kinas Herligheder.

LITTERATUR

- Alan M. Bateman*: Economic mineral deposit. II Udg. 1950.
- Leopold Contzen*, Gymnasialdirektor in Essen: *Potosi*. Bilder und Geschichte aus der Vergangenheit einer südamerikanischen Minenstadt (1893). Optaget i „Sammlung gemeinverständlicher wissenschaftlichen Vorträge“, herausgegeben von Rud. Virchow und Wilh. Wattenbach. Hamburg 1894.
- Henry Hoek*: Aus Bolivias Bergen. Leipzig 1927.
- Lindgren*: The ores of Potosi. Bolivia. *Econ. Geology* 23. 1928. S. 233—262.
- Potosi*: Lettre de M. L'Abbé Faure a M. L'Abbé Colly a Lyon. Bulletin de la Société de Géographie de Lyon Tome Troisième No 18. 1893.
- Wayte Raymond*: Spanish American gold coins. New York. 1936.
- Aa. Rasch og P. P. Sveistrup*: Asiatick Kompagni i den florissante Periode 1772—1792. København 1948.
- J. Wilcke*: Daler, Mark og Kroner 1481—1914. København 1931.
-